

A Magyar Rektori Konferencia felelőssége a felsőoktatási stratégia kimunkálásában

A Magyar Rektori Konferencia a felsőoktatási intézmények képviselőjére, érdekeinek védelmére jogosult, az állami feladatok ellátásában közreműködő, független, konzultatív, jogi személyiséggel rendelkező köztestület, mely ellátja a teljes magyar felsőoktatási intézményrendszer képviselőjét. A Nemzeti Felsőoktatásról szóló törvény értelmében ezen tevékenységének teljesítésekor a legfontosabb felsőoktatási szabályozási tárgykörökben (így a képzés szerkezetét, a kreditrendszerű képzés általános szabályait, a kitüntetéses doktorrá avatás szabályait, a többciklusú képzés rendjét, a képesítési keretet, a képzés indításának eljárását érintő kérdésekben.) konzultatív testületként működik közre, más szabályozási tárgykörökben véleményezési, javaslattevési lehetőséggel bír.¹ Ennek okán talán a legnagyobb erkölcsi felelősséggel bíró szervezet a kormányzat után a felsőoktatás sorsát illetően.

Az elmúlt években folyamatosan terítéken volt a felsőoktatás megreformálásának kérdése. A második Orbán kormány oktatásért felelős államtitkára hivatalba lépését követően haladéktalanul belekezdett az új felsőoktatási stratégia kimunkálásába, melyhez bőven kapott politikai muniációt. A Nemzeti felsőoktatásról szóló törvényig tartó időszak eseményeiről már tájékozódhatott az olvasó.²

2011 decemberében a magyar országgyűlés elfogadta az új felsőoktatási törvényt. A Nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV törvény a felsőoktatásra vonatkozó átfogó stratégia elfogadása nélkül, néhány olyan részkérdés rapid megoldásaként született meg, melyet a fel-

* Dr. Mezey Barna, az MTA doktora, tanszékvezető egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, az ELTE rektora, Budapest

¹ 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról. 72. § (1) A Magyar Rektori Konferencia a felsőoktatási intézmények képviselőjére, érdekeinek védelmére jogosult konzultatív testület, amely jogi személy, székhelye Budapest, képviselőjére az elnök jogosult.

² Mezey Barna: Új magyar felsőoktatás (Adalékok a nemzeti felsőoktatási törvény történetéhez) In: *A magyar tudomány napja a Délvidéken 2011.* Szerkesztő Szalma József, Újvidék, 2012., Vajdasági Magyar Tudományos Társaság. A Vajdasági Magyar Tudományos Társaság Kiadványai 39. 44–63. o.

sőoktatás-politikai kormányzat fontosnak ítélte. A változtatások gerincét néhány, a Széll Kálmán tervben megfogalmazott gondolat adta. Mint ismeretes, a Széll Kálmán Terv 1.0-t 2011 márciusában tették közzé, amely „mint a Kormánynak az államadósság csökkentését és a gazdasági növekedés előmozdítását fő célkitűzésnek tekintő strukturális reformterv” tartalmazta a felsőoktatást rendező új jogszabályok megfogalmazásának programját, 2012. szeptember 1-től új felsőoktatási rendszer megvalósítását.³ A Széll Kálmán terv 2.0 néven ismert akcióterv már a 2012. április 23-án az Európai Uniónak elküldött konvergencia programot és a 2012. évi Nemzeti Reform Programot is magában foglalta. Ennek hangsúlyos eleme lett a kutatásfejlesztési ráfordítások szintjének növelése, a vállalás szerint a bruttó hazai termék 1,8 százaléka történő emelése 2020-ig.⁴

A Széll Kálmán terv az államadósság elleni háború taktikáját és stratégiáját vázolja a felsőoktatást is mint a küzdelem terepét jelölte meg. A dokumentum szerzőinek meggyőződése szerint ugyanis „jól látszik, hogy az oktatási rendszer egésze milyen távol esik a gazdaság és a munkaerőpiac tényleges igényeitől. ... Az egyetemek, főiskolák tömegével és drágán juttatnak olyan diplomákhoz fiatalokat, amelyek nem segítik bekapcsolódásukat a munka világába. Megfelelő kormányzati döntések hiányában a képzés szerkezete rossz, a reáltudományok és a műszaki ismeretek pedig arányaiban túl alacsony szinten szerepelnek a felsőoktatás programjaiban... Jelenleg a felsőoktatásban szerezhető diplomák felére nincs piaci kereslet, ezért a felvételizőknek több információt kell adni a szakok piaci értékéről.”⁵ Amikor az ilyen sommásan elmarasztaló értékítélet kormányzati programban fogalmazódik meg, vagy valóban nagyon nagy a baj, vagy pedig a felsőoktatás-politikai adatszolgáltatók forrásai hiányosak, netán hibásak. A Magyar Rektori Konferencia kötelezettségének érezte, hogy a kormányzati program fő célkitűzéseinek megvalósítása érdekében maga is közreműködjön a tények feltárásban, ugyanakkor célul tűzte ki a sajtóban egyre terjedő hamis kommunikáció cáfolatát. Érdekképviseleti pozíciójában eljárva magától értetődőnek tűnt annak vizsgálata, hogy valóban ilyen szomorú-e a helyzet, avagy árnyaltabb helyzetkép is felvázolható. Ez azonban nem érinthette azt a tör-

³ Széll Kálmán Terv 1.0. <http://www.kormany.hu/>.

⁴ Széll Kálmán terv 2.0 <http://www.kormany.hu/>.

⁵ Széll Kálmán terv. Összefogás az adósság ellen. 5. Adósság és oktatás. 25. o.

vénymódosítási csomagot, melyben már a Széll Kálmán terv programja érhető tetten.

A Széll Kálmán terv utalt arra a közkeletű vélekedésre is, mely évek óta terheli a felsőoktatás politikai megítélését, hogy ti. *„Jelentős közpénzáldozattal olyan intézményeket is fenntartunk, amelyek nem szolgálják a gazdaság érdekeit, nem az értékkeremtéshez, hanem összességében az államadósság növekedéséhez járulnak hozzá.”*⁶ A Magyar Rectori Konferencia valamennyi magyar felsőoktatási intézmény képviselőjét ellátó szervezet, így tehát kézenfekvő volt a számvetés: vajon az általános közvélekedés, mely a kormányzati politikát és a felsőoktatás-politikát egyaránt mélyen átitatta, mennyiben tekinthető benyomásnak, s mennyiben tényeken alapuló elemzés végeredményének. A Magyar Rectori Konferencia adatai szerint Magyarországon összesen 28 állami felsőoktatási intézmény működött, melyek közül 4 volt tudományegyetem, 15 egyetem és 9 főiskola. (Az egyetemek számába értendők a művészeti felsőoktatási intézmények is.) Ezek az adatok, összevetve az európai mutatókkal kissé az uniós átlag alatt maradnak, de semmiképpen sem tekinthetők kiugróan magas aránynak.⁷

Még a 2010. év rezidensmozgalmaival kapcsolatosan kialakult meggyőződés látszott felbukkanni abban a megfogalmazásban, mely szerint *„a munkaerőpiac számára hasznos területeken végzett hallgatók pedig gyakran elhagyják az országot, vagyis a magyar adófizetők támogatásával, lényegében megelőlegezett hozzájárulásával megszerzett képzettségüket más országban kamatoztatják, és ott fizetnek adót. Az ilyen fiatalok képzésére szánt, hazai közpénzből fedezett befektetés a közösség számára teljes egészében elvész, ez a veszteség is az államadósságot gyarapítja, hiszen a kiadásokat nem követik az elvárt bevételek.”*⁸ Ez az állítás (mely némiképpen ellentmond, s különösképpen a generális végrehajtásban cáfolni látszik a fentebb kifejtetteket a csapnivalóan rossz diplomák tömeges termeléséről) egyenesen vezetett el a hallgatói szerződések bevezetéséhez.

A Széll Kálmán terv arról tanúskodik, hogy a kormányzat aggodalmának egyik forrása a felsőoktatás és a szakképzés arányának kérdése, vagyis hogy *„a mérleg egyik serpenyőjét nézve a fiatal korosztályok*

⁶ Széll Kálmán terv. ih. 25. o.

⁷ Vö. Összehasonlító adatok és tények a magyar felsőoktatásról. 2013. január. <http://www.mrk.hu>. archivált hírek .

⁸ Széll Kálmán terv.ih. 26. o.

mind nagyobb hányada vesz részt a felsőfokú oktatásban. A mérleg másik serpenyőjében viszont azt látni, hogy a szakképzés nagyot veszített presztízséből, és ma már egyes szakmákban szinte minimálisra csökkent a képzésben részt vevők száma. Ezeknek az arányoknak a módosulása nélkül aligha képzelhető el gazdasági felzárkózás Magyarországon.” A Magyar Rektori Konferencia nem értette, hogy ez a kétségtől valószínű probléma (ti. a szakképzés jelentős visszaesése) miként kerül összefüggésbe a felsőoktatással. A felsőoktatás ugyanis nem a szakképzés rovására terjeszkedett, miként sehol a világban nem így történik, s nem az a természetes reakció, hogy az esetlegesen kisebb presztízsű foglalkozások hiányjelenségei miatt a felsőoktatás kereteit nyirbálnák meg. Különösen nem akkor – miként azt a kormányzati anyagok maguk is elismerik, - amikor a fiatal korosztályok diplomás aránya hazánkban elmarad az európai uniós átlagtól. A Magyar Rektori Konferencia mindvégig támogatta a szakképzés fejlesztését, de semmiképpen sem oly módon, hogy az megkérdőjelezze az egész világra jellemző felsőoktatási képzés bővítését, a diplomások számának növelését.

Ezek a negatív megállapítások alapozták meg a kormány cselekvési tervét. A Széll Kálmán terv szerint nincs más megoldás, *„az államnak vissza kell térnie az oktatás világába.... A felsőoktatási rendszerben ... tervszerűen kell érvényesíteni az ország egészének céljait”*. S megfogalmazta ennek konkrét lépéseit is: *„Ennek érdekében az államilag finanszírozott helyek számát évről évre a gazdasági lehetőségek függvényében állapítja meg a kormányzat, a képzés belső összetételéről pedig szintén a kormány hozza meg a szükséges döntést – szem előtt tartva azt a célt, hogy nagyobb arányban szerepeljenek a programokban a munkaerőpiacon ma sokkal inkább keresett reál és műszaki ismeretek.”* Az állam tervszerű közreműködését volt hivatva alátámasztani a program, mely előírta, hogy 2011 szeptemberéig el kell fogadni a felsőoktatási rendszert szabályozó új normákat, s 2012. szeptember 1-jével meg kell kezdenie működését a felsőoktatás új rendszerének.⁹

A változtatás folyamatához a Széll Kálmán terv az Új Széchenyi Tervből 285 milliárd forintnyi pluszforrást irányzott elő az oktatással kapcsolatos beruházásokra, fejlesztésekre és felújításokra.¹⁰ Ugyanakkor a 2012. és 2013. évi költségvetési hiánycél biztosítása érdekében az irányítása alá tartozó fejezetek 2012. évi előirányzatait érintően – összesen

⁹ Széll Kálmán terv. ih. 27. o.

¹⁰ Széll Kálmán terv. ih. 28. o.

44,6 milliárd forint értékben rendelt el. A zárolások a Nemzeti Erőforrás Minisztériumot 6,7 milliárd forint értékben érintették.¹¹

„Az állam visszatérése a felsőoktatás világába” egy szimbolikus aktussal kezdődött: a Nemzeti Felsőoktatási törvény megvonta a szenátusoktól a rektorjelöltek megválasztásának jogát, s azt véleményezési jogra redukálta. A Nemzeti Felsőoktatási törvény a hangsúlyok megváltoztatását kívánta azzal is dokumentálni, hogy azt az egyértelműséget, miszerint az állam dönt az állami felsőoktatási intézményrendszer méreteiről, kapacitásainak szakmai, földrajzi eloszlásáról, intézmények megszüntetéséről, összevonásáról, új intézmények alapításáról, nyomatékosítva újfent összefoglalta. Ez az üzenet a felsőoktatási intézmények elmúlt húsz esztendőben kiépített autonómiájának ellenében a határozott állami beavatkozás szándékát (és ezzel összefüggésben a rendszer működtetésének új logikáját) közvetítette.

A Magyar Rektori Konferencia a Nemzeti Felsőoktatási törvény közzététele után is reményét fejezte ki a felsőoktatásra vonatkozó szabályainak illetve stratégiájának kimunkálására vonatkozóan. Ahogyan a Konferencia elnöke fogalmazott: mivel az új törvény számos kérdést nem szabályoz, fontos, hogy az MRK aktívan vehessen részt a felsőoktatáshoz kötődő kormányrendeletek megalkotásában. Reményét fejezte ki, hogy erre nyitott lesz az államtitkárság.¹²

A 2012. év a felsőoktatási intézményrendszer átalakítására vonatkozó tervek közzétételével kezdődött. A Magyar Rektori Konferencia Elnöksége megdöbbenéssel értesült arról, hogy a Kormány a 2012-ben államilag támogatott képzésre felvehető hallgatói létszámot előzetes konzultáció nélkül mindössze 34 ezer főben határozta meg, ami finanszírozási szempontból a nagymértékű, legalább 20%-os forráskivonást jelent a felsőoktatásból, s ezt a döntést a Magyar Rektori Konferencia szerint semmiképpen sem indokolhatta az ország gazdasági helyzete. A felsőoktatás fejlesztése ugyanis, miként azt a Konferencia számos nyilatkozatában és határozatában is megfogalmazta, döntő fontosságú Magyarország számára. *„Versenyképességünk egyik alapja a felsőoktatás által képzett humán erőforrás minősége és mennyisége. Annak érdekében, hogy Magyarország felkészülten álljon az elkövetkező évek kihívásai elé és a versenyképes munkaerő az egyik legfontosabb erőssége ma-*

¹¹ A Széll Kálmán-terv intézkedései MTI, 2012. április 26.

¹² Az MRK partnerséget vár az új felsőoktatási helyettes államtitkártól. MTI 2012. január 20.

radjon az országnak, inkább az oktatásra fordított támogatások növelésére lenne szükség.”¹³

A fenntartónak a finanszírozott hallgatói létszám megállapítására vonatkozó jogát soha nem kérdőjelezte meg a Konferencia, sőt támogatta a felsőoktatás-politika azon szándékát, hogy előnyben kell részesíteni a műszaki, az informatikai, valamint a természettudományos képzéseket. A gazdaságtudományi és a jogi képzési területen tervezett 94,9 illetve 87,5 százalékos csökkentést azonban semmilyen indokkal nem látta alátámaszthatónak. Ezzel összefüggésben meghatározott néhány olyan szempontot, mely a felsőoktatás stratégiájának princípiumaként szerepelhetnének a jövőben. Ezek a *kiszámíthatóság*, ezzel összefüggésben az *előre rögzített finanszírozási szempontok*, valamint az ország versenyképességének érdekében a *felsőoktatás fejlesztése*.

2012 februárjában az oktatási államtitkárságra új helyettes államtitkárt neveztek ki Kis Norbert személyében, A Magyar Rektori Konferencia elnöke szerint: a szakma számára kinevezése „*pozitív hír, mert nemzetközileg is ismert felsőoktatási szakértőről van szó*”, aki alkalmas a tisztség betöltésére.¹⁴ Kis helyettes államtitkár ambíciózusan fogott munkához. A felsőoktatási intézményeket intézményfejlesztési tervek készítésére és a korábbi Ift-k értékelésére kötelezte, nem titkolva szándékát, hogy az intézmények ezek alapján találhatják meg jövőjüket, együttműködő társukat, esetleg integráns részüket más felsőoktatási intézményben. A finanszírozás problémájának megoldását úgyszintén a tervek minőségéhez kívánta kötni. Kedvezményezettek lehettek volna azok az intézmények, melyek maguk keresve a megoldást, regionális keretek között megállapodnak a párhuzamos szakok felszámolásáról, a kevés hallgatóval működő képzések felszámolásáról. Komoly terveket készített elő egyes intézmények integrációjára, tartalmi elemeiben készítve elő egy valóságos felsőoktatási reformot.

A Kis Norbert helyettes államtitkár által képviselt koncepció lényege a tartalomtól a forma irányában tartó tervezés volt. Fel- és elismerve a stratégiai tervezés alulról építkező jellegét, az ágazati felsőoktatás-irányítás fontos elemeként definiálta az intézményi szintű stratégiai tervezés ösztönzését. Ez a magától értetődő intézményi érdek természet-

¹³ A Magyar Rektori Konferencia Elnökségének állásfoglalása a 2012-ben a felsőoktatásba államilag támogatott képzésre felvehető létszámáról és a keretszámok elosztásáról. 2012. január 12. <http://www.mrk.hu/>

¹⁴ *Az MRK partnerséget vár az új felsőoktatási helyettes államtitkártól.* MTI 2012. január 20.

tes támpillére a nemzeti szakpolitikák megvalósításának.¹⁵ Aligha véletlen, hogy az intézményi stratégiák kereteit az ágazati prioritásokból levezetett fejlesztéspolitika határozta volna meg, mely a fenntartói támogatást a közösen megjelölt stratégiai irányhoz kötötte volna, mely a kutatási kapacitás növelése, regionális tudásközpont, szervezeti integráció vagy nemzetköziesedés vonatkozásában leverte volna az útjelző karókat.¹⁶

A Széll Kálmán terv állami befolyásnövelésre vonatkozó elképzelése e modellben is felbukkant, hivatkozva az NFTvre is. A nemzeti felsőoktatási törvény szerint „*a felsőoktatás rendszerének működtetése az állam, a felsőoktatási intézmény működtetése a fenntartó feladata. Az állam a felsőoktatási intézmények fenntartójaként azok tudományos és oktatói tevékenységét a rektorokon és az akkreditációs folyamatokon keresztül, vagyoni, pénzügyi tevékenységét a gazdasági vezetőkön, kincstári felügyelőkön keresztül irányítja és ellenőrzi, akik döntéseiket a rektorral együttműködve, az oktatás és a kutatás fejlődésének érdekeit szem előtt tartva hozzák meg.*”¹⁷ Ez az elképzelés nem a felsőoktatási intézmények szervezeti átformálásával, hanem a létező elemek megragadásával vagy kontroll alá vonásával operált tehát. Bár a felsőoktatás-politikai közvéleményben ekkor már esett szó a kancellárok német modelljének (amúgy a Magyar Rektori konferencia szerint hibásan értelmezett) átvételéről, a 2012-es szabályozási csomag a gazdasági főigazgatók megerősített ellenőrzési és irányítási rendszerén valamint a kincstári felügyelők állami kontrollján keresztül kívánta érvényesíteni az állami érdekeket.

A Kis Norbert nevével fémjelzett program az elmúlt négy esztendő első és utolsó arányos koncepciója volt, melyben a felsőoktatás fejlesztésével és hatékony működésével kapcsolatban egyfelől (egymáshoz viszonyítottan is) megfelelő súlyt kaptak a legfontosabb csomópontok, másfelől az aktuális politikai igények nem foglaltak el benne dominálónan torzító helyet, miközben valamennyit érvényre juttatta és valamennyi elvárásnak eleget tett. A problémák igényes szakmai kezelése joggal kelthette azt a reményt, hogy közel a felsőoktatás új vágányra terelése és rövidesen megnyugtató szabályozás mentén, nyugodt és ki-

¹⁵ *Intézményfejlesztési Terv módszertani útmutató* Nemzeti Erőforrás Minisztérium Felsőoktatásért és Tudománypolitikáért Felelős Helyettes Államtitkárság, javított verzió 2012.04.06. 3. o.

¹⁶ *IT módszertani útmutató* ih. 4. o.

¹⁷ *IT módszertani útmutató* ih. 3. o.

számítható fejlesztéspolitikában lesz része az évtizedek óta „reformok” rázza főiskolai és egyetemi szférának.

A Magyar Rektori Konferencia a legtöbb területen egyetértett a minisztériumban készülő tervvel. Az elnök és a főtítkárral folyamatosan egyeztetett a Felsőoktatásért és Tudománypolitikáért Felelős Helyettes Államtitkársággal illetve Kis Norbert helyettes államtitkárral. A Magyar Rektori Konferencia a felsőoktatási intézmények számára értelmezte a terv célkitűzéseit és a főlázolt főbb folyamatok hatásait, tájékoztatta a felsőoktatási intézmények vezetését és támogatta az előkészítő tárgyalásokat. Az a tény, hogy 2012 tavaszán nem volt szükség sem az elnökség, sem pedig a plénum állásfoglalására a nemzeti felsőoktatás-politika fejlesztési irányelveiről szóló kormányhatározattal illetve az annak mellékleteként kidolgozott, az intézményfejlesztési terveket megalapozó dokumentumokkal kapcsolatban, jelezte az együttgondolkodás gyakorlatát. Ennek fő oka volt, hogy a helyettes államtitkárság „*a felsőoktatás szereplőivel partnerségben kidolgozandó*”-nak ítélte az új finanszírozási rendszert, melynek „*biztosítani kell, hogy az állami támogatás elosztása a négyéves Intézményfejlesztési Tervek alapján paraméterezett és a fenntartó által is preferált fejlesztési célokra épüljön.*” Ez a feltételezés nem szólam volt, Kis Norbert helyettes államtitkárral a lehető leghatározottabban törekedett a célkitűzés valóra váltására.

A finanszírozáspolitikai elgondolások is pozitív jövendőt jósoltak. A finanszírozás hármastagolása azt valószínűsítette, hogy a felsőoktatás szereplőinek feladatvállalása és funkcióinak szétválasztása lehetséges szakmai automatizmusok alapján is, nem feltétlenül szükséges erőszakolt kormányzati - politikai intézkedések mentén végrehajtani. A kiválósági díjakhoz (kiemelt egyetem, kutatóegyetem, alkalmazott kutatók főiskolája) kapcsolódó finanszírozás a nemzeti és nemzetközi térben kiemelkedő teljesítmény hosszú távú folytatását és fejlesztését biztosította volna. Az Intézményfejlesztési elvek értékelésén, a stratégiai célok fenntartói elfogadottságán, a prioritások megfelelő érvényesítésén nyugodott volna a fenntartói támogatás (a működésfejlesztési és általános fejlesztési támogatások). A hallgatók után, illetve általuk közvetített képzési támogatás (képzési ösztöndíj és részösztöndíj) foglalta volna magában a képzési támogatást. Az elkészült és június 30-ig leadott intézményfejlesztési terveknek a különlegességét az is meghatározta, hogy a korábbi gyakorlattal ellentétben, a fenntartó elvárásainak megfelelően a tervek *nem a lehetséges* és ideális fejlesztési irányokat és célokat tartalmazták, „*hanem azokat, amelyeket az intézmény a rendelkezésre álló,*

*és reálisan megszerezhető erőforrásokból meg tud valósítani a stratégiai időtáv végére.*¹⁸

A Magyar Rektori Konferencia joggal reménykedhetett tehát abban, hogy felsőoktatás-politikai szakértők bevonásával is gazdagított közös munka megalapozza a 2012. évre kitűzött új rendszer startját és a felsőoktatási intézmények szilárd keretek között tervezhetik meg jövőképüket.

Nem ez történt. 2012 nyarán váratlan hírként jutott el az elnökséghez, hogy szeptemberben már új helyettes államtitkár irányítja a felsőoktatás-politika tereumát. Maruzsa Zoltán váltotta fel Kis Norbertet, s ezzel a korábbi tervek s a felsőoktatási intézmények által 2011 decembere és 2012 júniusa között kimunkált intézményfejlesztési tervek is feledésbe merültek. Új tervek, új ötletek formálódtak a felsőoktatás-politikában. A Magyar Rektori konferencia pedig ismét szorgalmazni volt kénytelen a felsőoktatási stratégia kimunkálásának szükségességét.¹⁹

Már az intézményfejlesztési tervek elkészítésénél felbukkant egy új ötlet, amely ekkor azonban még nem uralta el a finanszírozási gondolkodást. A fenntartó világossá tette, hogy az intézmény *„az állam által biztosított erőforrásait csak a vállalt célok elérésének biztosítására fordíthatja.*” Ezért az intézményeknek terveik megvalósításához tényeken alapuló elemzések mentén meg kell tervezniük a *saját bevételeket*, s fejleszteniük és ezzel összefüggésben tervezniük kell a saját bevétel megszerzésének képességét. Az elgondolás másik pólusán stabilizálódott a finanszírozás nélküli vagy korlátozottan finanszírozott szakok képlete is.

A Magyar Rektori Konferencia elnökségét 2012. július 26-ára az Országházba invitálta Orbán Viktor miniszterelnök. Az egyeztetésen részt vett Pálinkás József, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, Lázár János, miniszterelnökségi államtitkár, Balog Zoltán miniszter és Hoffman Rózsa oktatási államtitkár is. A miniszterelnök világossá tette álláspontját, miszerint a felsőoktatás nemzetgazdasági szempontból stratégiai ágazat, fejlesztése nemcsak oktatási-kutatási szempontból indokolt, hanem a magyar gazdaság versenyképessége, a külgazdasági kapcsolatok, valamint nemzetpolitikai szempontok okán is. A tárgyaló felek megállapodtak néhány, stratégiai jelentőségű kérdésben, mely a jövőben akár a felsőoktatási fejlesztéspolitika alapjait is képezhetné volna.

¹⁸ *IT módszertani útmutató* ih. 9. o.

¹⁹ *IT módszertani útmutató* ih. 9. o.

Eszerint a felsőoktatási intézmények gazdálkodási szempontból sem kezelhetők úgy, mint más költségvetési szervek, indokolt a minél nagyobb gazdálkodási szabadság biztosítása annak érdekében, hogy növelni tudják saját bevételeiket és a kutatás-fejlesztési tevékenységüket a versenyszférával együttműködve – gazdasági társaságaikon keresztül is – szabadon tudják végezni. A miniszterelnök kifejtette, hogy hosszabb távon önfenntartókká kell tenni az intézményeket, s ezzel összefüggésben mindent el kell követni annak érdekében, hogy oktatási tevékenységük minél jelentősebb része fedezhető legyen a Diákhitel 2 forrásaiból. Ugyanakkor elfogadta azt a felvetést, hogy állam nem vonulhat ki teljesen a finanszírozásból (vö. drága képzések, unikális képzések, megrendelt képzések, pedagógusképzés, stb.) A diákhitel-konstrukciók népszerűsítése okán jó eszköz lehetne az a megoldás, melynek értelmében a közsférában elhelyezkedő diplomások diákhitelét az állam utólag átvállalja, illetve visszafizeti. Kiegészítő megoldásként adókedvezményekkel kellene ösztönözni a cégeket, hogy ugyanígy járjanak el a náluk munkát vállalóknál.

A kormányzati politika számára nem lehet cél a hallgatói létszám csökkentése, ugyanakkor figyelemmel kell lenni az ország teherbíró képességére is. A közpénzek célzott felhasználása ebben a helyzetben az állam felelőssége, a saját pénzen tanulást az állam nem kívánja korlátozni. Népszerűsíteni kell a Diákhitel 2 lehetőségét annak érdekében, hogy minél többen éljenek e lehetőséggel és folytassanak felsőoktatási tanulmányokat.

Szó esett az intézmények differenciált kezeléséről is. A felek rögzítették, hogy kívánatos lenne, ha minden intézménytípus a saját profiljának megfelelően fejlődne. Javítani kell az intézmények közötti együttműködést annak érdekében is, hogy a profiltisztítás figyelemmel legyen a regionális szempontokra is. Indokolt több egyetemet kiemelt, nemzetközileg is versenyképes intézménnyé fejleszteni annak érdekében, hogy nemcsak ezek, hanem az egész magyar felsőoktatás vonzóbb legyen a külföldi hallgatók számára.

A Magyar Rektori Konferencia jelezte, hogy álláspontja szerint az elmúlt hónapokban egyeztetett Nemzeti Felsőoktatás Fejlesztéspolitikai Irányai címet viselő koncepció jó alap a szükséges döntések megho-

zatalához, az abban foglaltak iránymutatók lehetnek a felsőoktatás továbbfejlesztéséhez.²⁰

Az év nyarán a 62 évet betöltött közalkalmazottak nyugdíjazásáról szóló kormányzati elgondolások is foglalkoztatták a felsőoktatásban dolgozókat és a Magyar Rektori Konferenciát. A Konferencia komoly kommunikációs tevékenységének köszönhetően a politikai döntéshozók előtt nyilvánvalóvá vált, hogy a 62 évesek közszférára vonatkozó kötelező nyugdíjazása nem alkalmazható a felsőoktatási intézmények oktatói-kutató állományára. Annak még részleges bevezetése is alapjaiban veszélyeztette volna az oktatói és a kutatói alaptevékenységet, hiszen a tradicionális egyetemi életpályamodell 50 és 70 között éri el csúcspontját, a felsőoktatás minősített oktatói és pályázatbirtokos kutatói nagy részben ebben a zónában dolgoznak. (A Magyar Rektori Konferencia felmérése szerint a szándék valóra váltása az 2012-14-es időszakban a minősítettek 61,4 %-át érintette volna.) Ez nem csupán az oktatás minőségét érintette volna, de a pályázatok (köztük nagyobbik részben nemzetközi projektek) zöme, a doktori iskolák nagy többsége feltételeit veszítette volna.²¹

Ugyanakkor a kormányzati elképzelések közül kétségtelenül indokolt volt olyan szabályozás bevezetése, hogy egyszerre csak egy jogcímen juthasson jövedelemhez a közalkalmazott oktató, a nyugdíjba vonultak visszafoglalkoztatásának kizárásával.

Az ősz kezdetére – nem kevéssé a Miniszterelnök augusztusi közszegi beszéde²² hatására – fő jelszová vált az önfenntartó felsőoktatás megvalósítása, mely további állami támogatáscsökkentést vizionált. A Magyar Rektori Konferencia tartotta magát ahhoz a tételéhez, hogy a finanszírozás mikéntje és mennyisége nem stratégiai cél, és nem is lehet az. A finanszírozás csupán eszköz a felsőoktatás hosszú távú célkitűzé-

²⁰ Emlékeztető Orbán Viktor miniszterelnök és a Magyar Rektori Konferencia Elnöksége találkozájáról 2012. július 26. MRK Titkárság Irattár.

²¹ Az Országos Doktori Tanács adatszolgáltatás szerint 2012-ben a 174 doktori iskolának összesen 2120 törzstagja volt. Közülük 1007 törzstag 2012. 12. 31-ig bezárólag betöltötte 62. életévét, nyugdíjazásuk esetén a 174 doktori iskolából 107-ben 7 alá csökkent volna a 62 évnél fiatalabb törzstagok száma, így ezek a doktori iskolák nem feleltek volna meg a doktori iskolák törzstagjai számára vonatkozó MAB előírásnak. 2014-re a 62 évesek vagy annál idősebbek száma 1297-re nőtt volna.

²² Elképzelése szerint a cél, hogy az „embereknek saját befizetéseikből kell folyamatosan működésben tartaniuk a felsőoktatást. Az állami ösztöndíjakat nem tudják teljesen kiiktatni, számukat minimálisra kell csökkenteni” Tranzit-fesztivál a határon 2012. augusztus 25. <http://index.hu/belfold/2012/08/25/>.

seinek megvalósításában, ezért azt a felsőoktatási kimunkált stratégiájához igazítva célszerű tisztázni. Továbbra is a felsőoktatás jövőképeinek kidolgozásáért emelt tehát szót.

Ezt tette világhosszá a Magyar Rektori Konferencia debreceni plénuma is, ahol Orbán Viktor miniszterelnök is beszédet mondott.²³ Mondanivalójának középpontjában a felsőoktatás reformja állott. A miniszterelnök egyértelműen fogalmazott: *„a felsőoktatást át kell alakítani, mert most, illetve eddig sem saját eszméjének, sem pedig a fenntarthatóság követelményének nem felelt meg.”* Ebben a munkában stratégiai partnerként számít a kormányzat a Magyar Rektori konferenciára, hiszen *„mindannyiunknak közös érdeke, hogy Magyarországon egy minőségi alapú felsőoktatás jöjjön létre.”* Az utat pedig a magyar felsőoktatás működésének kereteit meghatározó teljesítményhez kötöttség jelölheti ki, melyben döntő szerepe van az önfenntartó felsőoktatás eszméjének. Ez röviden sommázva nem más, mint egy olyan önműködő és önfenntartó pénzügyi rendszer, melyben a felsőfokú végzettséggel rendelkezők munkába állásukat követően saját befizetéseikkel tartják folyamatosan működésben a felsőoktatást. Vagyis a tanulmányaikhoz igénybe vett hitel visszafizetésével biztosítják az utána következő hallgatógenerációk tanulmányainak kereteit. A közpénzek igénybe vételére pedig csak ott kerül majd sor, *„ahol egyébként nem látszik más megoldás.”* Ez a finanszírozási képlet megvalósulása esetén alkalmas arra, hogy *„igazságos legyen anyagi szempontból, hiszen a hitel segítségével azok fognak fizetni az oktatásért, akik ténylegesen részesülnek is belőle.”*²⁴

A Magyar Rektori Konferencia elnöke a plénumon határozottan képviselte a Konferencia álláspontját. Szavai szerint a nemzetek Európájában, ahol az állam, mint egyfajta elkötelezett „gondviselője” a társadalomnak és a nemzeti ügynek, a történelem során mindvégig kötelezettséget vállalt arra (és vállal is mindmáig), hogy a nemzeti értékeket gondozza és biztosítja a nemzeti értelmiség megteremtését. Ezért azután Európában a felsőoktatás egyfajta állami felelősségként és kötelezettségként jelenik meg. Amikor először szó esett az önfenntartó felsőoktatásról, mint kormányzati elgondolásról, az MRK elnöksége rögtön megfogalmazta azt az elgondolását, hogy létezik és lehetséges bizonyos intéz-

²³ Orbán Viktor beszéde a Magyar Rektori Konferencia plenáris ülésén. 2012. október 16. Debrecen <http://www.mrk.hu>. archivált hírek.

²⁴ *„A felsőoktatási intézményeknek olyan szakembereket kell képezniük, akik képesek később befizetéseikkel fenntartani saját korábbi iskolájukat”*

ményi önfinanszírozás, létezhetnek olyan intézmények, amelyek önmagukat fenntartani képesek, s léteznek olyan megoldások, amelyek meghatározott mértékig korlátozzák a költségvetési terheket. De nem létezik olyan felsőoktatás, amelyből kivonul az állam és különösen nem létezik ilyen Európában. Ez a fajta nemzetállami kötelezettségvállalás persze, nyilvánvalóan együtt kell, hogy járjon azoknak a lehetőségeknek a megteremtésével, amelyekkel pótolhatók a hiányzó finanszírozási képletek, pótolhatók a kiesett gazdasági források.²⁵

Az Európai Parlament közgyűlésének állásfoglalása is (mely néhány nappal az októberi debreceni plénum előtt látott napvilágot) leszögezi, hogy a felsőoktatás kérdése az oktatási kérdésekkel egyetemben egyértelműen nemzeti hatáskörben tartozó ügy, de ennek ellentételezéseként és éppen ezért, a nemzeti kormányok mindenkori felelőssége, hogy a felsőoktatás megfelelő minőségben és megfelelő feltételekkel üzemeltesse.²⁶ Ezt tovább erősítve az European University Association, az európai rektori konferenciák szövetsége is közzétett egy állásfoglalást, melyben leszögezte, hogy létfontosságú a felsőoktatás és a kutatás támogatásának növelése, mert *„e nélkül nem képzelhető el a gazdasági válságból való kilábalás és nem alapozható meg az elkövetkező évek növekedése sem. Ez az időszak különösen alkalmatlan arra, hogy csökkentsék a felsőoktatás és a kutatás támogatását”*²⁷

A miniszterelnök debreceni beszédében fölvezolta a felsőoktatási stratégia számos fontos elemét, célokat definiált, világos kormányzati szándékokat körvonalazott. Minthogy a kormány politikai célkitűzéseinek fókuszában Magyarország cselekvési szabadságának növelése és versenyképességének visszaállítása áll, aligha lehet kérdéses, hogy ebben a felsőoktatásnak jelentős szerepe van és lesz a jövőben is.²⁸ Az ország szabadsága, mozgástere döntően függ versenyképességétől, a versenyképesség pedig a tudástól. *„Minél versenyképesebb tudással rendelkezik valaki, annál több választási lehetőség kínálkozik. Azért vagyunk*

²⁵ Mezey Barna zárszava az MRK ülésén Debrecenben 2012. október 16. <http://www.mrk.hu>. archivált hírek.

²⁶ *Felsőoktatási intézmények irányítása az Európai Felsőoktatási Térben*. A Parlamenti Közgyűlés határozata. 2012. október.

²⁷ *Az európai rektori konferenciák nyilatkozata* 2012. november 23. <http://www.mrk.hu>. archivált hírek.

²⁸ *„...a mi célunk, hogy egy világviszonylatban is versenyképes, munkaalapú társadalmat hozzunk létre, ami azonban csak kiváló szakemberek képzésével és e szakemberek itthon tartásával valósítható meg”*.

ma itt, hogy arról beszéljünk, miként tudunk Magyarországon egy olyan felsőoktatási rendszert létrehozni, amely versenyképes tudással rendelkező, önállóan és felelősen gondolkodó diplomás fiatalok képzéséhez vezet.” Ennek a feladatnak a teljesítéséhez felelősségteljes munkára van szükség, mert a korábbi átgondolatlan és hirtelen reformok (integráció, Bologna - rendszer, tömeges képzés) nem vezettek sikerre, sőt általuk *„leértékelődött a felsőoktatás presztízse, ami veszélyes és káros jelenség”*- szögezte le a miniszterelnök.

A felsőoktatás szerepét és feladatát hazai és nemzetközi térben meglehetősen egyértelműséggel határozta meg. Eszerint az *„nem választható el az egész magyar nemzet sorsáról való gondolkodástól,”* arról, hogy *„magyarság hogyan tudja nemzeti érdekeit biztosítani az új Európában”*: ez hivatása az intézményeknek és a tudós oktatóknak. A magyar felsőoktatásnak ezen kívül *„tartania kell a lépést a nemzetközi tudományos élettel is...legfőbb feladata, hogy képes legyen nyomon követni a világban zajló szellemi folyamatokat, be tudjon kapcsolódni azokba, sőt arra is képesnek kell lennie, hogy e folyamatok tevékeny szereplőjévé váljon”*. A magyar felsőoktatásnak a tudományos gondolkodás és kutatás szabadságára is nevelnie kell a hallgatókat. *„A magyar egyetemi és főiskolai oktatás akkor tölti be a feladatát, ha saját működésében, oktatási koncepciójában, kutatási feladataiban, a tehetséggondozásban és a társadalmi mobilitás elősegítésében vonzó példát mutat az egész társadalom számára.”* A társadalom problémáinak megoldásában pedig kulcsjelentősége van annak, hogy a szülők döntéseikért cserébe, melyek szellemében gyermeküket a magyar felsőoktatásba küldik, s komoly anyagiakkal támogatják tanulmányaikat, valódi, piacképes (tehát munkát s megélhetést nyújtó) oklevelet láthassanak viszont.

A miniszterelnök a konkrét lépésekhez katalógust is kínált. Célul tűzte ki a túlburjánzó szakkínálat felülvizsgálatát, a fenntarthatatlan párhuzamosságok megszüntetését, a minőségében megkérdőjelezhető teljesítmények korrigálását, a magánérdekek *„üvegházának tekintő kinövéseinek”* letörését, a hallgatói teljesítményt elősegítő szolgáltatások biztosítását, a hallgatók külföldi tapasztalatszerzésének ösztönzését, a külhonba távozott magyar adófizetők pénzén képzett szakemberek visszacsábítását, a külföldi egyetemekkel való szoros együttműködés erősítését. Akárcsak az oktatók tudományos előmenetelének intézményes támogatását, a színvonalas oktatási tevékenység érdekében a tanárok fizetésének közelítését a nyugati javadalmazáshoz, az osztogató, egalitárius, a szocializmus korából ismert érdekkijárárs felszámolását, a diákhitel-rendsze-

ren keresztül a hallgatói elvárások növelésének ösztönzését, az intézmények között a hallgatókért folyó versengés feltámasztását, a kiszámítható és stabil működési feltételek megteremtését.

A koncepcióból hosszabb ideig mégsem született konzisztens végrehajtási program. A gyors finansziális reakciókat követelő költségvetési szemlélet háttérbe szorította a távlatos gondolkodást. Így a stratégia fölötti vita helyett a miniszterelnöki vízióból kiragadott egyes elemek érdekében szervezett alkalmi akciók domináltak a felsőoktatás körül zajló vitákat. A felsőoktatásra vonatkozó javaslatok főként a finanszírozással kapcsolatos kérdéskörben bukkantak fel. Így a Diákhitel 2, a halasztott tehervállalás megvalósítása érdekében (mely egyben lehetőséget adott volna a felvételi keretszámok látványos kommunikációs felduzzasztásához), a félreértelmezett kancellári pozíció meghonosításának gondolata a hanyag felsőoktatási gazdálkodás ellenpontjaként, a költségvetési zárolások aránytalan kiterhelése a felsőoktatásra a gyors átalakulás ösztönzéseképpen, a hallgatói szerződések körüli anomáliák tisztázása. Hatástanulmányok készítésére az államtitkárságon nem került sor, ami nagymértékben magyarázta az év fordulóján kitört diáktüntetések is. (Így például az a tény, hogy a várakozásokkal ellentétben a tanulókat megkezdő önköltséges hallgatók 30%-ával szemben csupán 4950 hallgató választotta a Diákhitel 2-t, egyértelmű képet mutatott az új forma elfogadottságáról, elterjedtségéről és a vele kapcsolatos kommunikáció sikertelenségéről.²⁹) Ráadásul a javaslatok nagyjából hirtelen bukkantak fel, a felsőoktatás képviselőivel folytatott egyeztetések nélkül. (Jellegetesen ilyen volt a kancellárok ügye.)

2012 novemberében a kormány 49 millárd forint zárolást rendelt el a költségvetési fejezeteknél, s ebből 7,4 Mrd forint a felsőoktatási intézményeket terhelte. A magyar egyetemeket és főiskolákat érintő zárolás mértéke az összesen zárolt előirányzat 15%-át tette ki, ami az EMMI fejezetet terhelő zárolás 50%-a lett. Vagyis a felsőoktatásnak kellett viselnie a teljes oktatási, egészségügyi, szociális, sportköltségvetésre eső megszorítások felét. A Magyar Rektori Konferencia Elnöksége arra figyelmeztetett, hogy szűk két hónappal a költségvetési év zárását megelőzően a jelentős mértékű megtakarítás nem teljesíthető, nem gazdálkodható ki anélkül, hogy az ne okozna jelentős működési zavarokat a

²⁹ A tanulásra fordított pénz befektetés. 2012. december 10 <http://magyarhirlap.hu/belfold>.

felsőoktatási intézményeknél.³⁰ A felsőoktatás aránytalan megterhelésének hátterében ismét ott állott a stratégia hiánya: egyfajta politikai elégedetlenség egyfelől, ugyanakkor a célhoz rendelt források egyértelműségének hiánya másfelől.

A 2012. év utolsó hónapjainak (szokás szerint) a finanszírozás kérdésének vitatásával teltek. Egyfelől a 2011. évi súlyos elvonást követő 2012. év végi újabb zárolás végrehajtásával kínlódtak a felsőoktatási intézmények, másfelől megkezdődött a 2013. évi költségvetésről szóló vita. Senki sem gondolta volna, hogy ezek a viták utcai demonstrációkba torkollanak. A 2013. november 21-én a kormány elé terjesztett keretszám-javaslat még az előző évi gyakorlat szerint tartalmazta a szakok közötti létszámmegosztást. Azután az ezt követő két hétben történt valami a felsőoktatáspolitikai (vagy gazdasági?) szférában, és december 5-én egy gyökeresen eltérő plánomot tárgyalt a kormányzat. Az MTI által közzétett december 3-ai keltezésű előterjesztés a munkaerő-piaci igényekre és az ágazati stratégiákban meghatározott prioritásokra támaszkodó kormányhatározatként (összhangban a nemzeti együttműködés programjában vállalt társadalmpolitikai törekvésekkel és a Széll Kálmán Terv fiskális célkitűzéseivel) összesen 74 110 főben javasolta megállapítani a felsőoktatásba felvehető létszámát. A mester-és doktori képzések mellett felsőoktatási szakképzésben, alapképzésben és osztatlan képzésben 56.810-en kezdhették volna meg tanulmányaikat az Emberi Erőforrások Minisztériuma javaslata alapján (10 480-an teljes ösztöndíjas, 46 330-an pedig részösztöndíjas formában).³¹ Eszerint a bekerülő hallgatóknak mintegy 20%-a juthatott volna teljes állami ösztöndíjhoz, a többieknek a Diákhitel 2-t kellett volna segítségül hívniuk tanulmányaik finanszírozásához. (Ráadásul a kiszivárgott adatok szerint a kormány végleg meg kívánta szüntetni a közgazdász- és jogászképzés állami támogatását s még részösztöndíjat sem terveztek biztosítani ezeknek a területeknek).³² A társadalomtudományi képzésekre ösztöndíjjal

³⁰ A Magyar Rektori Konferencia Elnökségének nyilatkozata a felsőoktatási intézményeket érintő zárolással kapcsolatban 2012. november 23. <http://www.mrk.hu>. archivált hírek

³¹ *A győztesek is az egyetemi reform vesztesei lesznek.* 2012. december 7. <http://hvg.hu>

³² December 20-ára végeleződött a nem támogatandó szakok listája: A miniszteri határozat szerint a következő szakokon csak önköltséges helyeket hirdethetnek meg a felsőoktatási intézmények: andragógia, alkalmazott közgazdaságtan, emberi erőforrások, gazdaságelemzés, gazdálkodás és menedzsment, kereskedelem és marketing, közszolgálati, nemzetközi gazdálkodás, pénzügy és számvitel,- turizmus vendéglátás, üzle-

felvehető hallgatók számát is rapid módon csökkentették.) Az előterjesztés az elsőhöz képest drasztikusan csökkentette a teljes állami támogatásban tanuló diákok számát, a felerészben fizetős helyekét pedig megemelte. Ebben kiváló kommunikációs lehetősége is kínálkozott a Diákhitel 2 reklámozására, hiszen a korábbiakhoz képest nőtt a felvehető hallgatók száma. Az alkalmat azonban az idő rövidege és a háttér tanulmányok hiánya miatt a felsőoktatáspolitikai kormányzat nem tudta kihasználni, miközben az érintett szféra felől kétségbeesett jelzések érkeztek a hitelválságban bizalmatlan, a gazdasági válságban nehéz helyzetbe jutott, főként vidéki családok esélytelenségéről.

A rendszer bevezetése alapvetően változtatta volna meg a tanulók összetételét, a felsőoktatási intézmények jelzése szerint csökkentette volna számukat. Erre próbálta meg felhívni a figyelmet a Magyar Rektori Konferencia. A közlemény a tervezett intézkedések nyomán kiszámíthatatlan közeljövő veszélyeire próbálta a figyelmet irányítani. A Magyar Rektori Konferencia az elképzeléseket fiskális szempontoknak alárendelteknek találta, miközben hangsúlyozta, hogy a korábban közösen elfogadott alapelvekkel is ellentétesek. Azt Elnökség úgy vélekedett, hogy e pusztán pénzügyi szempontú döntések a stratégia hiányában nem szolgálják a felsőoktatás minőségi javítását, a munkaerőpiac által preferált szakterületek támogatását. Az előterjesztés a családok anyagi teherbíró képességét figyelmen kívül hagyva, szociális igazságtalansághoz és esetlegesen társadalmi szegregációhoz vezethet. Ennek folytán a felsőfokú tanulmányok folytatására alkalmas sok fiatal számára elérhetlenné válik a diploma megszerzése, s ez nagymértékben veszélyezteti az értelmiség újratermelődését. A Magyar Rektori Konferencia nyomatékosította, hogy elkötelezett a minőségi felsőoktatás mellett, s ennek érdekében továbbra is kész együttműködni a felsőoktatás koncepciójának kidolgozásában. Az érthetetlenül kapkodó intézkedéseket látva, ismét felajánlotta együttműködését és szorgalmazta a felsőoktatás stratégiájának kimunkálását.³³

Gyors egymásutánban követték egymást az események. Tiltakozott a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája is, felsorakozott a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete, demonstrációkat szerve-

ti szakoktató, igazságügyi igazgatási, munkaügyi és társadalombiztosítási igazgatási, kommunikáció és médiatudomány, nemzetközi tanulmányok, jogász.

³³ A Magyar Rektori Konferencia Közleménye. 2012. december 6. <http://www.mrk.hu>. archivált hírek.

zett a Hallgatói Hálózat és az Oktatói Hálózat, megszólalt a Pedagógusok Szakszervezete is. Az ügy nyomban a sajtó érdeklődésének fókuszába került. A HÖÖK figyelemfelkeltő akciót tartott: Szegeden diákok foglalták el a kormányhivatalt, másnap hasonlóképpen történt Miskolcon is. A Hallgatói Hálózat december 10-én az ELTE látványosi épületében tartott fórumot, majd utcai felvonulást szervezett. A HÖÖK december 12-ére hirdetett tüntetést a fővárosban. Az ország több középiskolájában is demonstráltak a gimnazisták, számos helyen ülősztrájkokat tartottak.

A kormány kommunikációs apparátusa gyorsan akart reagálni, ennek okán egy némiképp kétségbeesetten agresszívra sikerült kormányzóvivői tájékoztatót foglalta össze Giró Szász András a „támogató érveket”. Eszerint a Magyar Rektori konferencia csak azért hívta volna fel a figyelmet a vidéki egyetemek rekrutációs problémáira, mert mozgásteret a kancellár intézményének bevezetése miatt csökkenni fog, a Felsőoktatási Dolgozók Szakszervezete pedig a rosszul működő szakok védelmében tiltakozik. Giró-Szász szerint a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája érthetetlenül óvja a mostani gimnazistákat, s egyébként is, a diplomás munkanélküliség messze a munkaerőpiaci adatok megelőzve növekszik, több szakon pedig *„lényegében munkanélkülieket képeznek, ez pedig megengedhetetlen.”* A finanszírozással kapcsolatban pedig fő argumentumként leszögezte, hogy *„ma csak nyolc olyan európai uniós tagállam van, ahol semmit sem kell fizetni a felsőoktatásért.”*³⁴

December 14-én a Magyar Rektori Konferencia elnöksége Pannonhalmán tartotta évzáró ülését, ahová az MRK elnöke meghívta Hoffmann Rózsa államtitkárt és Balog Zoltán minisztert is, hogy tájékoztassa őket a Konferencia álláspontjáról. A Konferencia elnöke jelezte az MRK együttműködési készségét, s ismét megerősítette a stratégia kimunkálásának szükségességét, melynek meglétében feltehetően kevésbé zaklatott lett volna a változások bevezetési kísérlete. Az elnökség tagjai jelezték, hogy az MRK mellőzése a változások előkészítésben feltehetően erősítette a feszültségeket, s egyébként elkerülhető konfliktusok sorozatát idézte elő. Kérték a minisztert az MRK és az EMMI együttműködésének erősítésére, s kölcsönösen rögzítették a bizalom növelésének és elmélyítésének szükségességét.

³⁴ *Még nincs döntés a diákhitelről* MTI 2012. december 12.

A sajtó egy része azonban a december 10-i sajtótájékoztató stílusában folytatta a "kommunikációt". A Magyar Rektori Konferencia Elnöksége úgy döntött, hogy semmiképpen sem a kéretlen kritikusok és rosszindulatú újságírók stílusában válaszol a hamis és a döntéshozókat, a magyar társadalmat egyaránt megbocsáthatatlanul félrevezető valótlan adatközlésekre és értékelésekre. Ezért 18-án 13 pontban foglalta össze a tényeket a magyar felsőoktatásról, melyek bizonyították, hogy korántsem igaz a sajtóban és a politikai közéletben elterjedt azon állítás, miszerint a magyar felsőoktatás tömegével bocsátaná ki a használhatatlan diplomákat olyan szakokon, amelyekre ne lenne kereslet a munkaerőpiacon. Ezzel szemben bizonyítani kívánta, hogy bármilyen diplomásnak többször nagyobb az elhelyezkedési esélye, mint az alacsonyabb végzettségűeknek. A diplomásoknak magasabb az elérhető keresete és az általuk befizetett adóból nagyobb az állam bevétele.³⁵ Januárban pedig honlapján tételes, táblázatokkal, számokkal és statisztikai adatokkal igazolta állításait.³⁶

Időközben rendeződni látszott a keretszámok kérdése is. Orbán Viktor Facebook-oldalán közzétett videó-üzenetében jelentette be, hogy aki a felvételi eljárásban eléri a bekerüléshez szükséges 240 pontos határt, az ingyenesen tanulhat a felsőoktatásban.³⁷ Rövidesen Balog Zoltán EMMI miniszter bejelentette, hogy a jövőben megszűnnek a keretszámok, majd szakokhoz kötött külön bejutási ponthatárokról szóltak a hírek. Mindezek, a korábbi, december 3-i finanszírozási koncepcióval gyökeresen ellentétes intézkedések megalapozták, hogy az MRK elnöke erősítse meg a Konferencia álláspontját: a felsőoktatás megújítását nem egymástól elszigetelt döntésekkel kellene végrehajtani, mert ez a bonyolult rendszer konstrukciójában csak egyszerre változtatható. Szerencsés lenne, ha az állam komplex módon rögzítené a minőséggel, felsőoktatási feladatokkal, hallgatólétszámokkal kapcsolatos elvárásait, s ezeket fenntartási szerződések keretében rögzítené a hosszú távú, kiszámítható finanszírozás feltételeivel összekapcsolva.³⁸

³⁵ A Magyar Rektori Konferencia Közleménye. 2012. december 18. http://www.mrk.hu.archivált_hírek.

³⁶ *Adatok és tények a magyar felsőoktatásról*. 2013. január. http://www.mrk.hu.archivált_hírek.

³⁷ *Orbán: Ingyen tanulhat, aki eléri a ponthatárt, és itthon marad* (Joób Sándor) 2012. december 15. <http://Index.hu>.

³⁸ *Mezey: Sok még a nyitott kérdés* MTI 2012. december 17.

A 2013. év a megoldás igényével kezdődött. Giró-Szász András már a decemberi sajtótájékoztaton is kihangsúlyozta, hogy a kormány határozott 24 milliárd forinttal több felsőoktatásnak szánt többletforrásról, melyeket az európai uniós pályázatok önrészenek átvállalására, a hibás ppp-konstrukciók felülvizsgálatára és kiváltására, valamint a felsőfokú oktatási intézményének adósságrendezésére szának.³⁹ Ezeket az ígéreteket Balog miniszter megerősítette, sőt újabb elemmel egészítette ki. Eszerint a kormány további 10 milliárdos kiválósági támogatást szándékozik adni a felsőoktatási intézményeknek.⁴⁰ Január 18-ra ez a kormánydöntés is megszületett.⁴¹ Lényeges hír volt a megállapodás a Felsőoktatási Kerekasztal megalakításáról, mely a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájával folytatott tárgyalások egyik eredményeként látott napvilágot. A miniszter és a HÖÖK a kerekasztal tagjai közé várják a minisztérium és a hallgatók képviselőin kívül a Magyar Rektori Konferenciát illetve a gazdasági élet szereplőit, (a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Magyar Európai Üzleti Tanács tagjait).⁴² Ugyancsak enyhült a minisztérium álláspontja a 16 szak esetében, amit szintén a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája és a minisztérium közötti megállapodása eredményezett. A 16 költségterítéssel egyetemi szakon a maximálist megközelítő eredménnyel lehet majd hozzájutni állami ösztöndíjhoz (gazdálkodási és menedzsment szakon az elérhető 500-ból 460, a jogász szakon 465, a kommunikáció szakon pedig 470 pont kell elérnie a jelentkezőnek).⁴³ Január végén a magyar Rektori Konferencia elnöksége a tárcavezetővel tárgyalt az egyetemek finanszírozásának sarokszámairól és a felvételi eljárás módosulásának egyes kérdéseiről. Balog miniszter ekkor tolmácsolta a Konferencia elnökségének a hivatalos meghívást Felsőoktatási Kerekasztal munkájába.⁴⁴ Január 31-én megalakult a Felsőoktatási Kerekasztal.⁴⁵ A Kerek-

³⁹ *Már csak a röghöz kötés maradt.* (Joób Sándor) 2012. december 19. <http://Index.hu>.

⁴⁰ MTI 2013. január 11.

⁴¹ *Tízmilliárd forintot keret a kiváló minősítésű intézmények támogatására.* 2013. január 18. (Emberi Erőforrások Minisztériuma Oktatásért Felelős Államtitkárság közleménye.) <http://www.kormany.hu>.

⁴² *Felsőoktatási kerekasztal alakul* - erről született döntés Balog Zoltán emberierőforrás-miniszter és a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK) pénteki budapesti egyeztetésén. MTI 2013. január 11.

⁴³ *Maximumhoz közeli pont kell a 16 slágerszakra.* (Joób Sándor, Horváth Bence) 2013. január 21. <http://Index.hu>.

⁴⁴ *Balog Zoltán a Magyar Rektori Konferencia elnökségével egyeztetett.* 2013. január 29. (Emberi Erőforrások Minisztériuma közleménye) <http://www.kormany.hu>.

asztal résztvevői három munkacsoportban dolgozták fel a stratégiai kérdésekre adandó válaszokat, tárták fel a problémákat és szövegezték javaslataikat. A strukturális-tartalmi teendőket kimunkáló bizottság elsősorban a képzési szerkezettel, a felsőfokú szakképzés felülvizsgálatával, a felvételi eljárással, az egyetemi autonómiával (ezen belül a rektorválasztással) összefüggő témákat tárgyalta. A hallgatói felelősség munkacsoportban a hallgatói szerződésekkel kapcsolatos észrevételeket elemezték. A finanszírozási bizottság feladata a pénzügyi-finanszírozási problémákra adható megoldási javaslatok kidolgozása lett, s rábízták a 47 milliárdos többletforrás elosztására vonatkozó megállapodás kidolgozását is. A miniszter késznek mutatkozott akár Országgyűlés elé terjesztendő törvénymódosítások kimunkálására is. A sajtótájékoztató keretében Bódis József a Magyar Rektori Konferencia képviselőjeként azt hangsúlyozta, hogy a nehézségek feloldása érdekében tartós megoldásra van szükség. Parragh László megjelenése a felsőoktatás szakértői között új koncepcionális szint vitt a tárgyalásokba. Parragh ugyanis meglehetősen egyoldalú gazdasági szemléletével a politikai mezőben hangsúlyeltolódásokat ért el a „jó felsőoktatás” értelmezését illetően. *„A gazdaság véleményét kötelező meghallgatni, ha jobban működő felsőoktatást szeretnének. A gazdaság szereplői nem terhelhetők tovább, hogy megoldják a felsőoktatás vagy más alrendszerek finanszírozását.”* Az ő álláspontja többeket elvezetett addig a megállapításig, hogy mivel a gazdaság termeli a tényleges értéket (s ezzel lényegében ő finanszírozza a felsőoktatást), a valós gazdasági profitot elősegítő szakokat kell fejleszteni, a materiális értéket előállítókat pedig vissza kell szorítani. Az elkövetkező hónapok nem kevéssé ennek a szemléletnek a lehetséges korlátozására irányuló küzdelemben teltek el.

2013. február 12-én jelent meg a sajtóban az az információ, hogy a felsőoktatás élére is államtitkár kerül Klinghammer István személyében. A hír nem csak azért volt reményt keltő a felsőoktatás világában, mert az önálló államtitkárság nem kis mértékben növelte meg a felsőoktatás jelentőségét, hanem azért is, mivel Klinghammer személyében egy, a felsőoktatáshoz értő, évtizedeket az egyetemi világban töltő, dékánként, rektorként, a Rektori Konferencia elnökeként is komoly tapasztala-

⁴⁵ *Megalakult a Felsőoktatási Kerekasztal* - munkacsoportokban kezdik a munkát. MTI 2013. január 31.

tokat szerzett szakember került az államtitkári székbe.⁴⁶ Az új államtitkárok, köztük Klinghammer István is 2013. február 27-én tették le az államtitkári esküt és vették át kinevezésüket Áder Jánostól, Magyarország köztársasági elnökétől.⁴⁷

Klinghammer államtitkári megjelenése a felsőoktatás világában lényegesen átformálta a tárgyalási esélyeket. Világosan megfogalmazott és rögzített célja volt a felsőoktatási stratégia kidolgozása. Kezdetben a Felsőoktatási Kerekasztal bizonyos korlátokat jelentett, hiszen az eredetileg politikai céllal életre hívott és az aktuális feszültségeket kezelő egyeztető fórum céljai között stratégiaalkotás nem szerepelt. Klinghammer államtitkár lépésről lépésre bővítette a kerekasztal mozgásterét, s egyben szaporította résztvevőinek számát is. Lényegében minden olyan szervezetet meghívott tagjai közé, amelyeknek valamilyen köze volt a felsőoktatáshoz. Ezzel persze lassan operatív szervből tanácskozó testületté formálta át. Az operativitást kabinetje biztosította, mely a tárgyalásokhoz alapul szolgáló materiát is elkészítette, s becsatornáztatta a tagszervezetek véleményét is. 2013. május 31-én a Kerekasztal már tárgyalta a Felsőoktatás átalakításának stratégiai irányai című vitaanyagot, amit azután egész nyáron fejlesztettek a résztvevők és a munkacsoport tagjai, hogy szeptember 16-án az államtitkár végszavazásra nyújthassa be a dokumentumot. A Kerekasztal a szavazás eredményének tanúsága szerint egy ellenszavazat mellett támogatásáról biztosította az anyagot. A nemmel szavazó Parragh László kamarai elnök volt.

A Magyar Rektori konferencia mindvégig támogatta munkájában Klinghammer államtitkárt. A Felsőoktatási Kerekasztal, valamint annak munkacsoportjai ülései során a stratégiai fontosságú vagy gyakorlati és aktuális problémák tárgyalása kapcsán az MRK több szakmai javaslatot tett, részt vett a felsőoktatási szakstruktúra áttekintésében és elemzésében is. A munkát azonban részelemek megtárgyalásának tartotta, ezért nem szűnt meg hangoztatni, hogy ahhoz, hogy a magyar felsőoktatás fejlesztését a megfelelő stratégiai alapokon és célrendszer szerint lehessen folytatni, nem elegendő az aktuális munkálatok elvégzése. Választ kellett találni a legfontosabb koncepcionális kérdésekre is, melyeket a Magyar Rektori konferencia azért gyűjtött csokorba, hogy az azokra

⁴⁶ *Mostantól Klinghammer István felügyeli a felsőoktatást, Hoffmann Rózsa csak a közoktatásért felel.* 2013. február 12. <http://MNO/HÍR Tv>.

⁴⁷ *Emberi Erőforrások Minisztériumának új államtitkárai.* Közlemény. Emberi Erőforrások Minisztériumának új államtitkárai 2013. február 27. <http://www.kormany.hu/EMMI>.

adott válaszok segítségével kialakítható legyen a magyar felsőoktatás stratégiája és kialakíthatóvá váljék egy megalapozott fejlesztési koncepció.⁴⁸ A stratégiához alapvetően szükséges, még meg nem válaszolt, vagy ellentmondásosan kezelt kérdéscsoport a következő volt:

A felsőoktatáspolitikai a felsőoktatás mely funkcióit fogadja el: a képzést, a tudományos kutatást, a gazdasági (piaci) szerepvállalást, a nemzetközi küldetést, a társadalmi feladatok teljesítését, a kulturális/művészeti szerepkört, szociális funkciókat, lokális értelmiség fenntartó feladatokat? Ez világosan tisztázandó és megfogalmazandó a további kérdések értelmezéséhez.

Ha szándéka a kormánypolitikának a felsőoktatás versenyezetése a nemzetközi térben, akkor az a teljes felsőoktatásra vagy csak egyes képviselőkre vonatkozik-e? Ha van kormánypolitikai szándék az egész magyar felsőoktatás, ill. egyes képviselőinek nemzetközi versenyezetésére, hogyan teremthető összhang a felsőoktatás nemzeti elitképző szerepe és a nemzetközi versenyképesség erősítése között? Kívánja-e támogatni (és ha igen, hogyan) és/vagy akadályozni a Magyarországon megszerzett tudás és tudósok szabad (el) áramlását?

Ha a kormányzat külön szerepet szán a magyar felsőoktatásnak a Kárpát-medence felsőoktatási térségében és az európai felsőoktatási térségben, hogyan definiálja azt, hiszen bár jelentős az átfedés, a kettő mégis megkülönböztetendő.

Ha a felsőoktatás feladatává teszi a helyi értelmiség pótlását-fenntartását, ennek mely formáit választja? Hogyan tervezi ennek központi finanszírozását és mennyiben vállaljon részt a közvetlenül érdekelt önkormányzat (város, megye, régió)? Oktatási-kutatási feladataikon túl szükséges-e a felsőoktatási intézményeknek (vagy egy részüknek) helyi kulturális funkciót is ellátniuk?

Ha felsőoktatási feladat bizonyos szociálpolitikai célok (pl. a munkanélküliség és/vagy a hátrányos helyzet) kezelése, hogyan hozható összhangba más célokkal, s miként finanszírozandó?

A felsőoktatásnak milyen arányban célja az elitképzés és/vagy a tömegképzés, ezzel összefüggésben, mennyiben szükséges eltérően finanszírozni a minőséget, illetve a mennyiséget? Valamennyi intézménynél azonos elvárásokat és finanszírozási elvet kell érvényre juttatni, avagy a szabályozás és finanszírozás terén különbséget tenni a lokális

⁴⁸ A Magyar Rektori Konferencia elnökének levele Prof. Dr. Klinghammer István Felsőoktatási Államtitkárhoz 2013. március 8. [http://: www.mrk.hu](http://www.mrk.hu)

jelentőségű, tömegképzést folytató és az elitképző felsőoktatásra is alkalmas intézmények között?

Mennyiben tekinti tradicionálisnak a történelmileg kialakult magyar intézményrendszert, illetve át kívánja-e formálni a legkülönbözőbb nemzetközi gyakorlatoknak megfelelően?

Mennyiben kívánja a felsőoktatási intézményeket szektor semlegesén kezelni, illetve differenciálni (állami, magán- és egyházi intézmények)? Mennyiben kezeli egységesen a felsőoktatást és mennyiben kíván differenciálni állami, magán-és egyházi egyetemek és főiskolák között? Van e határozott kormányzati cél és koncepció a magán-és egyházi főiskolák és egyetemek speciális kezelésére, az állami intézményi hálózat feladatellátásához viszonyított tevékenységük szabályozására, finanszírozására?

A Bologna-rendszer elvi támogatásán túl, mennyiben kívánja elfogadni, mennyiben adaptálni és mennyiben korlátozni ennek alapelveit, mely képzési területeken kívánják fenntartani a többciklusú képzést és mely képzési területeken az osztatlan képzést?

Célja és feladata-e a felsőoktatásnak a középfokú oktatás korrekciója (kiegészítő képzés, felzárkóztatás, „0” évfolyamok, hiányos nyelvismeret pótlása)?

Kíván-e lehetőséget biztosítani a felsőoktatási intézményeknek minőségi válogatásra (felvételi vizsgák), s mennyiben kívánja eldöntetni a felvétel tényét a középfokú oktatásban (érettségi); részben vagy egészben folytatja-e a kétszintű érettségi rendszerét, avagy sem? Ha a kétszintű érettségihez köti a felvételt, mi a terve a felsőoktatás felnőttoktatási funkciójával?

Tulajdonos–fenntartóként vagy közigazgató–fenntartóként kíván viselkedni felsőoktatási intézményeivel szemben? Átgondolta-e, végigvezette-e ennek konzekvenciáit a stratégián? Az állami felsőoktatási intézmények vonatkozásában hogyan kívánják összehangolni a fenntartói, a szolgáltatói és a „szolgáltatás vásárlói” szerepeket?

A felsőoktatási intézmény hogyan igazítható a közigazgatás általános szabályai közé és mennyiben emelhető (emelendő ki) onnan? Ezzel kapcsolatban: mi az elsődleges célja a felsőoktatási intézménynek: sikeresnek lenni a hazai és nemzetközi versenyben és/vagy elsősorban közszolgálati feladatot teljesíteni? A felsőoktatási autonómia deklaratív kifejezése milyen szabályozási környezetben válhat valóságossá? Mennyiben kívánja a felsőoktatás politika a szabályozást a felsőoktatás komplexitásához igazítani?

Hogyan kívánja finanszírozni a felsőoktatást: differenciáltan, vagy egységes elvek szerint, hallgató- vagy feladatarányosan, költségvetési támogatás vagy pályázat formájában? Mennyiben kívánja bevonni a finanszírozásba a piaci szereplőket és mennyiben kíván teret adni a felsőoktatási intézmények saját gazdasági vállalkozásainak illetve saját bevételeinek?

A felsőoktatás működésében miként teremthető összhang a felsőoktatás hatékonysága és a gazdaság nemzetközi versenyképessége között?

Az elkészült stratégiának (vagy ahogyan címe a viták során a Magyar Rektori konferencia javaslatának megfelelően módosult: stratégiai irányok, soron következő lépéseknek) a konferencia által üdvözölt sajátossága volt a felsőoktatással szembeni negatív, elítélő attitűd megváltozása illetve a felsőoktatás valós, európai trendjeinek, a magyar főiskolai és egyetemi teljesítményeknek akceptálása. Ebbe a keretbe igyekeztek a szerkesztők beigazítani a politikai elvárásoknak megfelelő blokkokat (vö. kancellár, duális képzés) illetve orvosolni az évek óta szabályozatlan finanszírozási problémákat, megoldásokat kínálni az ezzel összefüggő, de nem elsősorban pénzügyi kérdésekre. Mindezekből eredően egy bizonytalan szilárdságú, erősen egyenetlen, egyes részeiben túl aprólékos, nem koncepciószintű, már-már kodifikáltnak tűnő, más kibontásaiban elnagyolt, ezért sokféle értelmezést engedő anyag született, melynek továbbfejlesztését az MRK elengedhetetlennek tartotta. Hiszen pont ezért nem volt elég világos az eszközrendszer, e nélkül az elvi állítások megvalósításának iránya, mikéntje sem rajzolódott ki. Ugyanakkor mégis koherens, a megelőző három esztendő legkonceptiózusabb, átgondolt realista és letisztult matériája jött létre.

A Magyar Rektori Konferencia elnöksége megnyugvással nyugtázta a Felsőoktatási államtitkárság alapvető szemléletváltását, (mely az MRK 2012 decemberében közleményben közzétett állításainak befogadását is jelentette egyben) arra vonatkozóan, hogy a felsőoktatás össztársadalmi, nemzetgazdasági és nemzetstratégiai jelentősége kétségbevonhatatlan. A vitaanyag alaptétele lett, hogy a felsőoktatás a legfontosabb gazdasági növekedési tényező, valamint hogy a felsőoktatás és a foglalkoztatottság, a pozitív munkaerő-piaci helyzet, az életminőség, a közterhekhez való hozzájárulás magasabb aránya, az alacsonyabb szociális és egészségbiztosítási költségek szoros összefüggésben állnak egymással. Alapelvként jelent meg az állam felelősségvállalásának és finanszírozási kötelezettségének kétségbevonhatatlansága felelős kormányzás esetén,

akárcsak az állami önkorlátozás a felsőoktatás folyamatiba történő beavatkozást illetően kényszerűség. A Magyar Rektori Konferencia elnöksége köszönettel észlelte javaslatainak, munkaanyagainak megjelenését a dokumentumban

A Magyar Rektori Konferencia elnöksége régóta képviselt véleményét látta viszont a javaslat egyik prioritásában mely az autonómián nyugvó versengést, az intézmények közötti verseny eszméjét kívánta garantálni egy valóban beavatkozás-mentes környezetében. A Konferencia elnöksége támogatta az előterjesztés másik alapelvét, a kijárásmentes, a különutas finanszírozás kizárását vizionáló, átlátható és világos paraméterekre hivatkozó elosztás gyakorlatát. A plánum ismét az EMMI-be igazította a fenntartási jogkörök fókuszpontját, s ezzel kiiktatni kívánta a minisztériumok közötti sokszor működésképtelenséget eredményező hatásköri zavarodottság bürokratikus gyakorlatát.

A vitaanyag helyesen viselte a „soron következő lépései” szűkítést, hiszen addig teljes felsőoktatási stratégiáról nem lehetett szó, amíg hiányoztak olyan alapvető kérdések a fejlesztési irányokból, mint (az anyagban is bevallottan) az egészségügyi képzés perspektívái, vagy a gyakorló iskolák, a nem művészeti felsőoktatási intézmények művészeti karainak helyzete, számos szerkezeti kérdés, a közoktatás és felsőoktatás számos vonatkozásának összeillesztése. Főiskolai szempontból az anyag korábbiakhoz képest nem változott: több intézmény az intézménytípusok kategorizálásával kapcsolatban jelezte, hogy az túlzottan merevnek tűnik, az átjárhatóság első olvasatra tilalmakba ütközik, mely a minőség és a fejlődés szempontjából mindenképpen gátolja az okszerű működést. Sem az átjárhatóság, sem a rendszer dinamikája nem volt kiolvasható a szövegből.

A kancellárkérdés a Magyar Rektori Konferencia szerint „kilógott” a vitaanyagból, hiszen az nem más, mint az állami ellenőrzés technikai problémája. A fenntartónak joga beismerni, hogy a három éven át fejlesztett ellenőrzési struktúrája, szervei és szakemberei alkalmatlanok, de az egyik ellenőr felváltása másik ellenőrrel aligha tekinthető stratégiai kérdésnek. Amúgy az elnökség szerint a kancellárrendszer nem önmagában jó vagy rossz, annak valódi jellemét a rektor és a kancellár között meghúzott hatásköri viszonyrendszer határozza meg. Hatékonyságát vagy hatékonyatlanságát pedig a kiválasztott és kinevezett majdani kancellárok személye befolyásolja. Az elnökség ragaszkodott álláspontjához, hogy ti. a kettős vezetés megvalósíthatatlan képlet. Az esteleges kodifikáció során alaposan definiált, átgondolt viszonyrendszer kialakí-

tását igényelte, tehát a vitaanyag továbbtárgyalását és alakítását formálását javasolta

A Magyar Rektori Konferencia elnöksége a stratégiai lépések sikerességének feltételét az állami finanszírozás meglétében, kiszámíthatóságában és főleg összegében látta. A célkitűzések érdemi valóra váltásának motorja az állami finanszírozás átstrukturálása és megfelelő szintre emelése (minimálisan a GDP – arányos támogatás 1,2 – 1,6%-on történő rögzítése). A Magyar Rektori Konferencia elnöksége helyeselte az új rendszerre történő fokozatos átállást és a veszteséges intézményeknek a stratégiai vitaanyagban megfogalmazott (csökkenő kvótájú, átmeneti) támogatását. Végül a felsőoktatási intézmények és a gazdaság kapcsolatainak szorosabbra fűzése érdekében javasolja az MRK az innovációs és a szakképzési járulék korábbi elosztási formájának visszaállítását.

Összességében a Magyar Rektori Konferencia elnöksége a csomag részét képező, az „EMMI felsőoktatási finanszírozási modell kialakítása” című tervezetet maradéktalanul támogathatónak tartotta, a másik egységet, a stratégiai vitaanyagot továbbtárgyalásra, s a kodifikáció munkálatok megindítására alkalmasnak találta. A Magyar Rektori Konferencia elnöksége számított arra, hogy a törvényelkészítés szakmai problémáiban, miként a társadalmi vitákban aktív szerepvállalását a felsőoktatási kormányzat biztosítani fogja.⁴⁹

A szeptemberi szavazást követően az államtitkár átadta a stratégiai anyagot és az abból következő törvénymódosító tervezetet miniszterének. A kormányzat novemberig nem foglalkozott a felsőoktatás átalakításának programjával.⁵⁰

⁴⁹ A Magyar Rektori Konferencia elnökének levele Prof. Dr. Klinghammer István Felsőoktatási Államtitkárhoz 2013. szeptember 24. www.mrk.hu.

⁵⁰ Az előadás elhangzását követően, 2013. november 27-én került kormány elé a javaslatcsomag, ahol továbbfejlesztéséről határoztak (főként az egyházi felsőoktatás, a duális képzés, a nemzeti tudományegyetemi cím elnyerése és szakmunkásképzés és a felsőoktatás viszonyáról fölvetődött kérdések miatt.) A további háttéranyagok megírásával Klinghammer István államtitkársága helyett az illetékes tárcákat bízták meg. Az anyag véglegesítése a kézirat leadásának időpontjáig nem történt meg.